

י"ל ע"י ק"ן תר"ג לזיכוי הרבנים
לשבות נשמת הרבני הנגיד הנכבד
הרה"ח ר' אריה (לייבל)
בהרה"ח ר' זינה רובין ז"ל

תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

פרשת ויקרא | גיליון ק"ג שנה ג' | ניסן תשפ"ו

פנינים מאירים
לשולחן השבת

פר"ס התורה

פשוט

עולת עוף - כולו קודש לה'

ואם מן העוף עלה קרבנו לה' (ויקרא א, ד)

מדוע בקרבן עולת העוף נאמר 'קרבנו לה'', ואילו בעולת בקר נאמר רק (פסוק ג) 'אם עלה קרבנו מן הבקר, וכן בעולת צאן נאמר (פסוק ו) 'ואם מן הצאן קרבנו, ולא נאמר שם 'קרבנו לה''?

עוד יש לדקדק, שבעולת בקר וצאן כתוב, והקריבו בני אהרן הפהנים וגו', ונקרו בני אהרן הפהנים וגו', לשון רבים, ומדוע בעולת העוף כתוב (פסוק טו) 'והקריבו הפהן, לשון יחיד.

את שני הדיוקים מיישב הפנים יפות: עולת בקר וצאן, אף שמקריבים אותו כליל לה', אבל יש בהן חלק לכהנים - העורות שמתחלקים לכהנים, מה שאין כן בעוף שהוא כולו לה', ואין לכהנים מקבלים את עורו. לכן דווקא בעוף נאמר 'קרבנו לה'', כי כולו קודש לה' ואין לכהנים שום חלק בו, ולכן גם נאמר בו 'הכהן' לשון יחיד, כי אמנם לגבי בקר וצאן נאמר 'הכהנים' כי היו מחלקים את העור להרבה כהנים, אבל בעוף שלא חילקו העור, היתה עבודה רק בכהן אחד שהקריב את העוף על המזבח.

רמז

אם מוסיף - מוסיפין לו

ושלם אתו בראשו וקמשתיו יסף עליו (ויקרא ה, כד)

חז"ל אמרו בגמרא (ביצה טו, א) כל מוזנותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים, חוץ מהוצאות שבתות והוצאת יום טוב, והוצאת בניו לתלמוד תורה. שאם פחת - פוחתין לו, ואם הוסיף - מוסיפין לו. ובמדרש אמרו (ויק"ל ד, א) שגם הוצאות ראש חודש בכלל זה.

כותב בספר 'צמח הצבי': דבר זה מרומז בפסוק ושלם אתו בראשו - כל מה שאדם משלם ומוציא הוצאות, נקצב לו בראש השנה, וקמשתיו - תיבת 'חמשתיו' ראשי תיבות ח'וץ מ'הוצאות ש'בת ת'למוד-תורה י'ום-טוב ו'ראש-חודש, יסף עליו - כמה שיוסיף, יוסיפו לו משמים.

דרוש

נדבה במקום חובה

ושחט את החטאת במקום העלה (ויקרא ד, טט)

ביאר הגה"צ רבי מיכאל בער וייסמאנדל ז"ע: בפסוק זה יש תוכחת מוסר נסתרת לחוטא המקריב קרבן חטאת: ראה נא והביטה, הלא במקום להוציא מעות לקנות חטאת, ולעמוד במקום זה כחוטא המקריב חטאת, הרי היית יכול להוציא המעות עבור עולת נדבה, ולעמוד במקום הזה כמקריב עולת נדבה, וכי לא היה נאה יותר אם היית עומד כאן כמקריב עולת נדבה? --?

סוד

העלאת כל חלקי הבריאה

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (ויקרא א, ב)

ענין הקרבת הקרבן, מבואר בכתבי האר"י הקדוש ז"ע, לפי שבכל חלקי הבריאה, דומם צומח חי ומדבר, יש חלקים רוחניים שיש לתקן ולהעלות, לכן בקרבנות יש את כל חלק הבריאה, דומם - המלח שעל הקרבן, צומח - היין והשמן לנסכים, חי - הבהמה או העוף, ומדבר - הוידי שמתוודה בעל הקרבן.

בסגנון אחר מובא בתיקוני זוהר (דף קלט, ב) שעבודת הקרבנות היא לטהר ולתקן את ארבע יסודות העולם, אש מים רוח עפר. וכפי שמבאר הגאון רבי יצחק פלאגי ז"ע בספרו 'אנ"ך יפה': האש - בו מקטירים את אברי הקרבן, מים - וקרבו וכרעיו ירחץ במים, רוח - ממנו יסוד הריח, כשהקרבן עולה לריח, עפר - המזבח היה מזבח אדמה, שמילאו אותו בעפר. [ובספר 'שבילי פנחס' כתב: המים - על ידי הקרבת המלח שמקורו במים, והרוח - על ידי וידי דברים ברוח הפה].

עבודת הקרבנות בבית המקדש

נושאי הפרשה:

הדבור עם משה • קרבן עלה • קרבנות מנחה • קרבן שלמים • קרבן חטאת כהן-המשליח • חטאת הצבור • חטאת נשיא • חטאת יחיד • קרבן עולה ויורד • אשם תלוי • אשם מעילות • אשם גזלות.

בפרשת ויקרא אנו מתחילים לעסק בהלכות הקרבנות שהקריבו במשכן ובמקדש. דיני עבודת הקרבן משתנים בין קרבן חובה לקרבן נדבה, ובין קרבן מהבקר או מהצאן, עוף או מנחה, ובין עשיר לעני.

א. קריאת חיבה

כאשר דיבר השי"ת עם משה, הקדים לקרוא לו בקריאת חיבה, ונותן לו ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה. קול ה' יצא מבין הכרובים, והקול האדיר נשמע רק בתוך אהל מועד למשה.

ב. היחיד והשותפים

המתנדב להקריב קרבן 'עולה', יכול להביאו מהבקר או מהצאן או מהעוף, בין בקרבן יחיד ובין בשותפות עם אחרים. בכל קרבן יש כמה שלבים: א. סמיכה. ב. שחיטה. ג. קבלת הדם. ד. הולכת הדם. ה. זריקת הדם. ו. הקטרת האיברים על אש המזבח. מלבד השחיטה, כל העבודות כשורות רק בכהנים כשרים הלוושים בגדי כהונה.

ג. כאדם הראשון

בהמה פסולה להקרבה כאשר יש בה אחד מהחסרונות דלהלן: א. גזול. כמו שאדם הראשון לא הביא מהגזול. ב. חיה, שאינה בהמה. ג. רובע ורובע. ד. ענבל. ה. מוקצה לעבודה זרה. ו. נוגחת. ז. טריפה. ח. נקבה וטומטום ואנדרווינוס לקרבן עולה. ט. בעלת מום. י. בהמה זקנה. יא. בהמה חולה. יב. בהמה מזוהמת.

ד. ניזון מגזול

המתנדב עולת העוף, מביא תור או בן-יונה, ואינו שוחטו בסכין, אלא כהן מולקו בציפורן, והדם סוחט על קיר המזבח. טרם ההקטרה מסירים את המעינים, שלא להקטירם, לפי שהעוף ניזון מהגזול.

ה. קורט לבונה

יחיד יכול להקריב קרבן מנחה העשויה סולת חיטים עם שמן זית, ויוכל לבחור להביא אחד מחמשת הסוגים של מנחות: א. מנחת סולת. ב. מנחת מאפה תנור - חלות. ג. מנחת מאפה תנור - ריקים. ד. מנחת מחבת. ה. מנחת מוחשת. הבהל בין סוגי המנחות מתבטא באופן עשיתם, צורתם, ודרך אפייתם.

בהם הפסח מקריבים מנחת העומר הנעשית מןשעורים לחים הקלויים ומיובשים וטחונים.

ו. הבטחה למים

כפי שהובטח למים מששת ימי בראשית שיקריבו מהם על המזבח, מצוה לתת מלח על כל קרבן. חל איסור להקטיר כל בצק חמץ ושאר, או מתיקות פרי, מלבד בקרבן שתי הלחם הנעשה חמץ, ובכיוונים שיש בהם פירות מתוקים.

סדר הכנת והקרב' מנחת מרחשת'
לפירוט והרחבה על כל הקרבנות והמנחות - עיינו בגיליון המנחה המיוחד 'שי"ל השבועי ויקרא אני יודע'

הכנת המנחה - הכשרה גם בזר:

- מביא עשרון סולת חיטים, לוג שמן זית, לבונה, ומים פושרים.
- נותן מעט שמן בכלי.
- נותן הסולת לכלי.
- מוסיף עוד שמן ובוכל עם הסולת.
- נותן מים פושרים על העיסה ולש אותו, לשמר ויעורך הבצק לעשר ככרות.
- מחלק ויעורך הבצק לעשר ככרות.
- מטגן אותם במרחשת עם שמן.
- מפורד החלות, כאשר מקפל כל חלה פעמיים, וחותרך במקום הקיפולי.
- יוצק שמן על הפירורים כשתם בכלי.
- מניח לבונה על הפירורים בצד אחד.

הקרבת המנחה-הכשרה רק בכהן:

- מגיש הכלי עם המנחה אל המזבח בקרן דרומית מערבית.
- קומץ מהפתיתים, בלי הלבונה.
- מניח הקומץ בכלי.
- מניח לבונה על הקומץ.
- טו. מולך הכלי עם הקומץ והלבונה למזבח.
- טז. מולח הקומץ.
- ז. מקטירו במזבח.
- יח. שאר המנחה נאכל לכהנים זכרים.

ישנן שלש עבירות שקרבן החטאת שלהן תלוי במצב הכלכלי של החוטא, העשיר מביא בהמה, והעני מביא שני עופות לעולה ולחטאת, או קרבן מנחה. שלש העבירות הן: א. הנשבע לשקר שאינו יודע להעיד. ב. טמא שנכנס למקדש או אכל קודש. ג. העובר על שבועתו בשוגג.

אשם

קיימים כמה סוגי קרבן אשם: א. אשם תלוי: כאשר התעורר ספק אם חטא בשוגג באיסור כרת. ב. אשם מעילות: הנהנה בשוגג מהקדש. הוא גם משלם להקדש קרן וחומשו. ג. אשם גזילות: הנשבע לשקר שאינו חייב ממון לחברו, ואחר כך הודה שחייב, גם הוא גם משלם קרן וחומשו.

התורה וההפטרה

בפרשתנו, אנו מתחילים ללמוד את דיני הקרבנות שהקריבו במקדש, ומכאן הקשר להפטרה בספר ישעיהו, בדברי הנביא המוכיח את ישראל על כך שעזבו את ה' בימי אחז, ולא הקריבו לפניו קרבנות ולא הקטירו לפניו את קרבן הזבחים, אלא הלכו אחרי אלילי עץ ואבן מעשה ידיהם.

לב לדעת

הכרת והבנת מושג בתורה

פדר | וערכו בני אהרן הפהנים את הנתיחים את הראש ואת הפדר (שמות לה, כב)

כאשר הקריבו הכהנים על המזבח את נתחי העולה, הביאו גם את הפדר לכסות בו את מקום השחיטה, מפני כבוד ה', שלא ייראה מקום השחיטה. נאמרו כמה פירושים מהו הפדר:

א. לדעת אונקלוס הפדר הוא שם כולל לכל החלבים של הבהמה, וכן פירושו האבן-עזרא והרשב"ם. הטעם שנקראים כל החלבים בשם פדר, כותב הרמב"ן, על שם שהחלב הוא שומן הנפרד מהבשר, ופדר הוא כמו פדר מלשון הפרדה. ב. לדעת הרמב"ן, פדר הוא רק החלב הדק המפריד בין הקרביים העליונים, ולכן נקרא פדר מלשון הפרדה שמפריד הקרביים, ודרך כבוד להניחו על בית השחיטה, וכן נהגו חשובי האומות לפרסו על הצלי. ג. יש מפרשים (הובא באבן עזרא) שכל גוף הבהמה נקרא פדר, כך שהכתוב מזכיר תחילה את הנתיחים ואחר מפרש מה הם הנתיחים - הראש וכל הגוף. ד. רב סעדיה גאון פירש, שהפדר הוא הקנה והריאה והלב והכבד התלויים בקנה.

ענינים לראות

הבנת מילה אחת בתורה

ניחוח | עלה אשה ריח ניחוח לה' (ויקרא ט, א)

כבר בכניסה למאפיית המצות מריחים את הניחוח המשכר של המצות הטריות היוצאות מהתנור.

שגיאה נפוצה היא, לעשות שימוש במילה ניחוח במשמעות של דיח. מקור טעות זו היא בהבנה שגויה של המושג דיח ניחוח המוזכר עשרות פעמים בתורה שבכתב. אולם רש"י כאן בפרשתנו מפרש: ניחוח - נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני (וכן פירש רש"י בפרשת תצוה שמות כט, יח-כה). מקור הדברים הוא במסכת זבחים (מו, ב) שאחת הכוונות שיש לכוון בשעת עבודת הקרבנות, היא לשם ניחוח - לשם הנחת רוח. כלומר ניחוח הוא מלשון הנחת הדעת, דהיינו נחת רוח להשי"ת שנעשה רצונו.

הוא אומר, הרוצה להשתמש בימינו במילה ניחוח יכול להזכיר זאת בהקשר אחר, כגון אבא האומר לבנו: גרמת לי היום ניחוח רב כשראיתי את התמודדותך...

אזניים לשמוע

כללי רש"י הק' בדרך ה' הלשון

חמישיתיו או חמישיותיו | וחמשיתיו יסף עליו (ויקרא ה, כד)

כמו רבבות אלפי ישראל, גם ר' שרגא ברוך, מקפיד ללמוד בכל יום את הלימוד היומי בחומש רש"י, לאחר תפילת שחרית. אך ללימוד היומי של שבת-קודש (עליית שביעי), הוא לא מצא זמן קבוע ללימוד בניחוחא ביישוב הדעת, עד שהחל לקבוע לימוד חברותא עם רעהו, ר' חנוך-משה, בליל שבת קודש לאחר תפילת ערבית.

מאז הוא הופתע לגלות, כי הרבה ידיעות נפלאות הנמצאות בסוף הפרשה, נעלמו מידיעתו עד היום. כך כשהגיעו לסוף פרשת ויקרא, הם למדו יחד את דברי רש"י על הפסוק (ה, כד) וחמשיתיו יסף עליו, וז"ל: וחמשיתיו - רבתה תורה חמישית הרבה לקרן אחת, שאם פירש בחמש ונשבע והודה, חזר ומביא חמש על אותו חמש. וכן מוסיף והולך עד שיחמט הקרן שנשבע לו פחות משנה פרוטה.

ביאור הדברים: הנשבע לשקר שאינו חייב לחברו ממון, ואחר כך הודה, צריך לשלם קרן וחומש. ואם אחר כך הוא נשבע לשקר שכבר שילם את החומש, ושוב הודה שלא שילם את החומש, עליו לשלם תוספת חומש על החומש.

בכך התכוון רש"י לתרץ מה שיש לדקדק, היות ומדובר בתשלום חומש אחד, מדוע לא נאמר בלשון יחיד וחמשיתו, אלא בלשון רבים חמשיתיו, אלא שכונת הכתוב לרבות עוד חומש על החומש.

מוסיף על כך המלבי"ם, שלא רצה הכתוב לומר ממש לשון רבים - וחמשיתיו, כי אז היה מקום לטעות שתמיד משלמים שתי חמישיות, ובאמת רק במקרה שכפר בחומש אזי הוא מוסיף חומש על החומש, לכן נקט הכתוב בלשון וחמשיתיו, שיש בו שילוב של לשון יחיד ולשון רבים.

ריח להתבונן

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (ויקרא א, א)

ומה היו הפסקות משמשות, ליתן ריח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, קל וחומר להדיט הלומד מן ההדיט (רש"י).

התחנה הראשונה לאחר החגים

בליל שבת קודש, שבת בראשית, עמד פעם הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ע ומוגז את הכוס לקידוש, אך בטרם פתח באמירת הקידוש שקע בשרעפוי כשהכוס בידו, וכך נשאר לעמוד שעות ממושכות, עד שהתעורר מדבקתו וקידש על הכוס. אחר כך הסביר את פשר הדברים:

נהג כשסוחר נוסע ליריד לקנות סחורה, הרי הוא חוסף וקונה סחורות מכל הבא לידו, מכל מה שנראה בעיניו שירוויח, אבל אין לו זמן תוך כדי היריד לשבת עם היועצים הכלכליים ולחשב כמה הרוויח, שהרי קעת הזמן לחטוף כל הזדמנות רווחית. אבל אחרי היריד כשהוא נוסע לביתו, הרי באכסנייה הראשונה שהוא נעצר בה, הוא מתיישב לחשב בדיוק מה קנה ומה הרוויח ומה נשאר בידו.

כך גם בכל הימים הנוראים, היינו טרודים ועסוקים לקנות מצוות ללא הרף, סליחות; תפילות; שופר; עשרת ימי תשובה; יום כיפור; סוכה וד' מינים; הושענא רבה; שמחת תורה. בכל החודש הזה לא היה לנו כל כך זמן להתבונן ולחשוב מה קנינו ומה נשאר ברשותנו, אבל קעת בשבת בראשית, התחנה הראשונה לאחר החגים, לקראת היציאה אל ימות החורף, התעמקתי במחשבותי להתבונן ולערוך חשבון אילו קניינים ורווחים זכינו לקנות בחודש העבר...

הבכייה של רבי זלמן

מסופר על הגה"ק רבי זלמן מווילנא ז"ע, המכונה ר' זלמעלע, שבאחת הפעמים כשישב וקיבל תורה אצל רבו הגאון מווילנא ז"ע, והגה"א התחיל ענין חדש, פרץ ר' זלמעלע בבכייה לעיני כל התלמידים. התלמידים הנהמים שאלו אותו מה פשר בכייה זו? וענה להם ר' זלמעלע: כיצד אני יכול להתחיל ללמוד ולהבין ענין חדש, כאשר הענין

יסוד חשוב זה של ריח להתבונן, יסוד חשוב הוא בחיי יהודי, בין בנוגע לקנייני התורה - לעצור בין פרק לפרק, להתבונן במה שנלמד, לסכם ולקבוע הדברים בליבו, ובין בקנייני עבודת ה' - לעצור לפעמים את שטף החיים, לתת ריח לעצמו בין פרק לפרק, לחשב חשבונו של עולם, היכן הוא עומד בעולמו, מה קנה עד עכשיו, ומה כוונתו לקנות מכאן ולהבא בעזרת השי"ת.

הקודם שלמדנו עדיין לא נקלט אצלי כהוגן, ואני עדיין עסוק להבינו על בוריו. על כך אני בוכה, כיצד אני יכול להתחיל ענין חדש, בשעה שאני עדיין עסוק להתבונן בין פרשה לפרשה...

סיכומים באמצע השיעור

שיעוריו של הגה"צ רבי חיים שמואלביץ ז"ע, הצטיינו בסדר מופתי ומאורגן ההפליא. בדרך כלל היה פותח את שיעורו שאמר לבני הישיבה בארבע או חמש קושיות, האחת חמורה מחברתה, לאחר מכן היה מציב והולך כמה יסודות לענין, ועורך את חשבון הסוגיא, ואז, בתיווך אחד ששותפו לו כל היסודות, היה מתרץ את הקושיות. בכל חלק מן השיעור היה רבי חיים עוצר ומסכם בנפרד עד כאן הקושיות, עד כאן היסודות, נו, מה יש לנו עד כאן, זו היתה ההקדמה. כך בכל סיכום היה חוזר בקצרה על הדברים, מסכם את מה שנאמר עד עכשיו, בבחינת ריח להתבונן בין פרשה לפרשה, ורק אז עובר לשלב הבא.

עצירות ושתיקות בשיחה

כעין זה מסופר על המשגיח ביישיבת חברון הגה"צ רבי מאיר חדש ז"ע, ששיחות המוסר שלו היה רצוף עצירות ושתיקות. לאחר כמה משפטים שאמר, היה עוצר ושותק, חושב ומתבונן, חוזר בקצרה על מה שנאמר עד עכשיו, ורק אחר כך ממשיך את השיחה. שאלו אותו תלמידיו מדוע מדבר הוא בסגנון זה, ולא בשטף ובנימה מרתקת. השיב להם רבם: כך ראיתי מעשה רב אצל מורי ורבי הסבא מסלבודקא ז"ע, ולדעתי סיבת השתיקה בין קטע לקטע, היא כדרך שאמרו חז"ל ליתן ריח בין פרשה לפרשה כדי להתבונן, כך לאחר כל כמה משפטים אני מתבונן במה שאמרתי, שאכן הדברים נכונים וראויים.

לדעת חכמה ומסר להבין

פניני מוסר, חכמה, וחיוק, מתוך פסוקי הפרשה

אני מהצדיקים הגדולים...

הפשיט את העלה ונתח אתה לנתחיה (ויקרא א, א)

התכבד פעם הגה"צ רבי חיים שמואלביץ ז"ע, ראש ישיבת מיר, להשמיע דברים בשמחת שבע ברכות, הוא קם והחל לומר כך: אני אחד הצדיקים הגדולים בדור! אני אולי גדול הדור! אני תלמיד חכם עצום! אני מדקדק במצוות!...

המשתתפים במעמד ששמעו את הדברים, חשו שלא בנוח, איך יתכן שהרב מדבר כך על עצמו, ורבי חיים המשיך בדבריו ואמר: אי אפשר לומר שיש לי רק מעלות, נכון שיש לי גם חסרונות, אבל באופן כללי אני באמת בסדר גמור... וכאן סיים רבי חיים את דבריו ואמר בנימה מרטיטה: כך כל אחד חושב לעצמו!...

בדרך זו מבאר בספר ערבי נחל' בשם הרה"ק רבי דוב בער המגיד ממעורר ש"ע, כל אחד יודע שיש לו חסרונות, אבל בכל זאת הוא מתנאה בלבבו, כי הוא מסתכל על התמונה כללית, ואומר לעצמו שבאופן כללי המצב שלו די טוב... על כך רומז הכתוב, והפשיט את העלה - אם רצונך להוריד מעצמך את רוח הגאווה העולה למעלה, העצה היא, לא להסתכל על עצמך במבט כולל

מלמעלה, אלא ונתח אתה לנתחיה - תתחיל לעבור אבר אבר, מצוה אחר מצוה, אם ינתח אדם את מצבו לנתחי נתיחים, הגאווה תסור ממנו מהר...

מה הפירוש אשה?

עלה אשה ריח ניחוח לה' (ויקרא א, ט) אשה - לשון אש (רש"י).

סיפר כ"ק האדמו"ר בעל פני מנחם מגור ז"ע, שבילדותו כשלמד לראשונה חומש ויקרא, והגיעו לפסוק אשה ריח ניחוח לה', לימד אותו המלמד עברי טייטש' [תרגום המילים באדייש כנהוג מדור דור], אשה לה' - לשם דער אייבישטער [לשם הקב"ה]. כשחזר על הלימוד לפני אביו כ"ק האדמו"ר בעל אמרי אמת מגור ז"ע, עצרו אביו ושאלו: ומה פירוש המילה אשה? אך הילד לא ידע לענות, רק לחזור על דברי המלמד שלא פירש מילה זו.

שלו האמרי אמת לקרא למלמד ואמר לו: הטייטש' הוא מאד נחוץ, אבל אסור לזוז אפילו כחוש השערה מפירוש רש"י. רש"י הרי דקדק ופירש אשה - לשון אש, צריכים להחזיר ולהשריש בילד שכל תיבה צריכה להבין, אשה לה' - צריכים לפרש כך: שהיא הקרבן נשרף באש בשביל השי"ת.

חכמת התמימות

חלבו האליה תמימה לעמת העגה (ויקרא ט, ט) למעלה מן הפליות היעצות (רש"י).

תמימה - ההולך במידת התמימות, מאמין בה' בתמימות ואינו חוקר אחר העתידות, חשוב יותר - למעלה מן הפליות היעצות... למעלה מכל העצות שיועצות לו כליותיו...

(דברי ישראל, מודז'ץ)

מה ההבדל בין 'כשב' לבין 'כבש'?

מסע מרתק אל עולם התיבות המתחלפות בלשון הקודש, כגון 'שמלה - שלמה', 'יעף - יעף', ועוד | וגם: מה דין ספר תורה שבמקום 'כשב' כתבו בטעות 'כבש'?

בתוך דיני קרבן עולה המוזכרים בפרשתנו, נאמר (ויקרא א, י) ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים וגו', כך גם להלן בפרשה, בתוך דיני קרבן שלמים, נאמר (ג, ז) אם כשב הוא מקריב את קרבנו וגו'. נשים לב, שהכתוב מזכיר כאן 'כשבים' ולא 'כבשים'.

לעומת זאת, אנו מוצאים בקרבנות אחרים שהכתוב מזכיר 'כבשים' ולא 'כשבים', כגון להלן בפרשה, בדיני קרבן חטאת יחיד (ד, לב) ואם כבש יביא קרבנו לחטאת וגו', וכן בפרשת תצוה בדיני קרבן תמיד (שמות כט, לט) את הכבש האחד תעשה בבקר וגו', ובעוד מקומות.

נשאלת, אם כן, השאלה: האומנם כשב וכבש – דבר אחד הם, או שמא יש הבדל מסוים ביניהם?

תיבות הפוכים

הרד"ק בספר השרשים (ערך כשב) כתב שכבש וכבש – אחד הם, אלא שהם מהתיבות הפוכים שיש דוגמתם כמה פעמים בתורה.

נזכיר כאן כמה דוגמאות של תיבות שלכאורה אין כל הבדל ביניהם, אלא שהם מהתיבות הפוכים:

- א. בגד נקרא לפעמים בשם 'שְׂמֵלָה' (בראשית ט, כג), ולפעמים בשם 'שְׂמֵלָה' (שמות כב, ח).
- ב. בפרשת כי תצא (דברים כה, יח) הַנְּחֹשֶׁתִים, וכתב שם האבן עזרא שהוא מהתיבות הפוכים כמו 'הנחשלים'.

ג. 'פָּדַר' – שהוא מלשון 'פרד' (ראה בגיליון זה, מדור לב לדעת).

ד. בפרשת ויחי (בראשית מט, ד) נאמר 'פָּחוּז', וכתב שם הרמב"ן שהוא מלשון חיפוזן כמו 'חפז'.

ה. בכמה מקומות נאמר 'עֵינָף', ולעומת זאת מצאנו הלשון (ישעיהו מ, כט) 'עֵינָף', וכן בברכת השחר 'הגותן ליעף כח', וכן עוד דוגמאות רבות (וכבר התחברו בימינו כמה ספרים במיוחד בענין זה: ספר 'דבר טוב - הפך בה', וספר 'היפוך אותיות', שם מבארים שבהרבה מקומות יש הבדל במשמעות בין תיבות הפוכים).

שם פרטי

כך היא גם שיטת המלבי"ם (ויקרא ג, ז), המבאר שאין הבדל במהות בין כשב לכבש, אלא הלשון 'כשב' או 'כשבים' – נוטה יותר על שם כללות המין, ובדרך כלל נזכר לשון זה כאשר הכתוב מזכיר סמוך לו מין אחר, כמו 'בבקר בכשבים ובעזים', ואילו השם 'כשב' – הוא שם הפרטי, אבל שניהם דבר אחד הוא.

כבש - מלשון כביסה

עוד מהלך כותב המלבי"ם, שהלשון 'כשב'

הוא על שם חווק גופו של הבהמה, והוא כמו חיבור של שתי תיבות 'כש' עב', כמו (דברים לב, טו) שמגת עבית כשית, ואילו השם 'כבש' – הוא על שם צמרו שמכבסים אותו (דהיינו כבש כמו כבס). [ובספר 'דבר טוב', הסמיך את דברי הפסיקתא (פסיקא טז) 'כבשים בני שנה - שהם מכבסים עונותיהם של ישראל'].

גדול בקומה

אולם דעת כמה מפרשים, שכבש וכשב אינם דבר אחד ממש, אלא יש הבדל ביניהם, וכפי שכותב בעל הטורים להלן בפרשה (ג, ז) ש'כשב' הוא גדול יותר מ'כבש'. וכן כתב הרוקח (ויקרא א, ט; ד, לב) וכן בפענח רוא (ג, ז).

ביתר הרחבה מבוארים הדברים ב'העמק דבר', ש'כשב' משמעו גדול בקומה, ו'כבש' הוא קטן בקומה. ובדרך כלל כבש הוא בן שנה וכשב הוא יותר מבן שנה, אבל יתכן לפעמים כשב גדול בקומה שהוא בן שנה, וגם להיפך, כבש קטן בקומה יותר מבן שנה.

כשב – הוא על שם

חוזקו, מלשון הכתוב 'שמנת עבית כשית', וכבש – הוא מלשון כביסה, שמכבסים את הצמר

בן שנה

כעין זה כתב במשך חכמה (ויקרא ה, ז) ש'כבש' הוא בן שנה, ונקרא כך על שם שחלק מאבריו עדיין כבושים ונעלמים ואין נראים כלפי חוץ, אבל 'כבש' – הוא גדול בן שתי שנים.

בסגנון אחר, כתב הרש"ש (נזיר לה, א) ש'כבש' – הוא רק בן שנה, אבל 'כשב' – כולל המין כולו, בין בן שנה ובין בן שתי שנים.

טעות בספר תורה

לנידון זה יש הקשר הלכתי למעשה גם בימינו, כפי המבואר בט"ז (או"ח סי' סימן קמג סק"ב) ובמגן אברהם (סק"ז) והמשנה ברורה (סק"א), שאם באמצע הקריאה בספר תורה נמצאה טעות בספר תורה, אפילו יש להם פירוש אחד, צריך להוציא ספר תורה אחר, 'כגון כבש וכשב', כי מכל מקום תיבה אחרת היא בקריאתה, הרי שנקטו בפשטות שאין שינוי במשמעות בין כבש לכשב, ובכל זאת צריך להוציא ספר תורה אחר.

אולם בפתחי תשובה (יו"ד סי' רעט סק"ד) הביא כמה פוסקים שכיון שאין הבדל בין כבש לכבש, לכן אם נמצאה טעות כזו בספר תורה אין צריך להוציא ספר אחר, עיי"ש, והמשנה ברורה בשער הציזון (סק"מ) כתב בשם שערי אפרים, שבשעת הדחק שאין ספר תורה אחר, יש לסמוך להקל, עיי"ש, אך כבר העיר על כך בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' כ"ה) שעל פי דברי בעל הטורים (הג"ל) יש גם שינוי במשמעות בין כבש לכבש, ואם כן בוודאי שיש כאן פסול בספר תורה.

'פר זקן' – מדוע צריך מיעוט נוסף?

אם הפהן המשיח יחטא לאשמתו הקים והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים לה' לחטאת (ויקרא ד, א).

כ"י: פר – יכול זקן, תלמוד לומר בן. אי בן יכול קטן, תלמוד לומר פר. הא פילד, זה פר בן טלף. הוא אמינא לפסול רק בקרבן עולה ששם גילה הכתוב פסול זה, לכן צריך מיעוט מיוחד גם בחטאת.

זקן שאינו כחוש

מהלך אחר כותב הגור אריה, שלעיל בפרשת קרבן עולה מיעט הכתוב רק זקן לגמרי, דהיינו שהוא מופלג בשנים, שהוא כחוש מפני זקנותו, אבל כאן בא הכתוב למעט זקן שהוא יותר משלש שנים, שאינו זקן ממש להיות פסול משום כחישותו, ובכל זאת הוא פסול כיון שהוא יותר מבן שלש.

יצא מן הכלל

ואילו במשכיל לדוד כתב לבאר, שאחרי שבקרבן חטאת הוצרך הכתוב לכתוב 'פר' למעט פר קטן, דהיינו עגל, אף שבקרבן עולה כשר להקריב עגל קטן, מכל מקום בחטאת צריך שיהיה דווקא פר גדול, מעתה היה מקום לומר שבקרבן חטאת מותר להקריב גם פר זקן, כי הרי זה דומה לדבר שהיה בכלל יוצא לידון בדבר החדש, אי אתה יכול להחזירו לכלול, למעט זקן, עד שיחזירנו הכתוב לכלול בפירושו, לכן צריך כאן מיעוט מיוחד למעט פר.

תגמי אורייתא

התבוננות והעמקה בתרגום אונקלוס

עצה: כליות או חוט השדרה?

תורה: והקריב מבזבז השלמים אשה לה' חלב ודבש האליה תמימה לעמת העצה (ויקרא ג, ט). אונקלוס: ויקרב מנכסת קדשיא קרבנא קדם ה' תרבה אליאת שלמתא לקבל שורתא יעדניה.

אולם אונקלוס תרגם 'לקבל שורתא' שפירושו: 'כנגד השדרה'. וכן ביאר רבינו-בחי שחוט השדרה נקראת 'עצה' מלשון 'עץ', כי קצה השדרה בסופו מתפצל כענפי עץ לשלשה חוטים, וגם בפירוש המשניות להרמב"ם (פסחים ה, ט) מבואר ש'עצה' הוא העצם שבסוף השדרה ותחילת השדרה, והאליה מחוברת בו.

פסוק זה עוסק בדין המקריב קרבן שלמים מכשב, שצריך להסיר ולהקריב גם את החלק המובחר שבו דהיינו האליה, הנמצאת לעמת העצה. ונחלקו רש"י ותרגום אונקלוס בביאור התיבות אלו, רש"י פירש 'למעלה מן הכליות היעצות', כלומר: 'העצה' הן הכליות שהן יועצות לאדם מה לעשות, ול'עומת' פירושו מלמעלה, כך שהתיבות 'לעומת העצה' פירושו מעל הכליות.

תורה והלכה

האם בליל שבת קודש צריך להניח מלח על השלחן?

וכל קרבן מנחתה במלח תמלח ולא תשביט מלח ברית אלקיך מעל מנחתך על כל קרבןך (תקריב מלח (ויקרא ב, א))

הפת במלח שלש פעמים.

הקטר חלבים

מנהג רוב העולם שבין בחול ובין בשבת טובלים הפת במלח, אולם הגר"ק בעל חתם סופר ז"ע, ותלמידיו אחריו, נהגו שבלייל שבת קודש לא טבלו את פרוסת המוציא במלח. והטעם הפשוט לכך, כי טיבול במלח נתקן משום 'על כל קרבנך תקריב מלח', ובליל שבת קודש לא הקטירו החלבים והאברים על גבי המזבח (ובשו"ת משנה הלכות ח"י סי' מ"ח כתב עוד טעמים לכך).

על השלחן

על מנהגו של הגאון בעל שבט הלוי זי"ע מובא (קובץ מבית לוי) שנהג כמנהג החת"ס שלא לטבול במלח בליל שבת, אבל מכל מקום הקפיד שיניחו מלח על השלחן.

שלחן - כמזבח

נפסק להלכה בשלחן ערוך (או"ח סי' קסו, ה) לא יבצע עד שיביאו לפניו מלח או לפתן ללפת בו פרוסת הבציעה, ואם היא נקיה או שהיא מתובלת בתבלין או במלח כעין שלנו, או נתכוין לאכול פת חריבה, אינו צריך להמתין. הרמ"א מוסיף וכותב: 'זמכל מקום מצוה להניח על כל שלחן מלח קודם שיבצע, כי השלחן דומה למזבח, והאכילה כקרבן, ונאמר, על כל קרבנך תקריב מלח, והוא מגין מן הפורעניות. [אגב, מבואר כאן חידוש, שכל אכילה שאדם אוכל, נחשבת כקרבן, וכפי שמוסביר המשנה ברורה (סקל"א) לפי שאדם אוכל לחזק כוחותיו ועי' יהיה בריא וחזק לעבודת ה'].

מלבד הנחת המלח על השלחן, כתבו המקובלים (והובא גם במשנ"ב סקל"ג) שיש לטבול את

הלכה למעשה:

היות ושלחן האדם דומה למזבח ואכילתו כקרבן, יש להניח מלח על השלחן ולטבול בו הפת. מנהג רוב העולם לטבול במלח גם בליל שבת, ומנהג החתם סופר שלא לטבול במלח בליל שבת, ויש שנהגו כן אבל הניחו מלח על השלחן.

תשובות למדורי 'תורתך שעשועי' ניתן לשלוח דרך קו 'קול התורה' או בדואר

חידוד בפרשה

מדור דור
היכן אנו מוצאים בפירושי רש"י בפרשתנו:
 א. 'אשד ימי בראשית'.
 ב. 'אדם הראשון' (פעמיים).
 ג. נח ונחור.
 ד. 'סוף כל הדורות'.
 ה. 'אשרי הדור'.

יוסיף דעת

יש כבר מיים!
 בפרשת השבוע נאמר (ויקרא ב, יג) 'וכל קרבן מנחתך במלח תמלח, ופירש רש"י: 'שְׁהִיבְרִית קְרוֹתָהּ לְמַלַּח מְשֻׁשֶׁת יָמֵי בְרֵאשִׁית, שֶׁהִשְׁבַּחוּ הַיָּמִים הַתַּחְתּוֹנִים לְקָרֵב בְּמִזְבֵּחַ פְּלֵתָהּ, וְנִסְפָּק הַיָּמִים בְּחָג', ע"כ, ויש להקשות, מדוע צריך להניח מלח על קרבן מנחה כדי להקריב מהמים התחתונים, הרי שנינו במסכת מנחות (נה, א) שלל המנחות גילושות במים פושרין, ואם כן, כבר היה מים בכל קרבן מנחה, ומדוע צריך להוסיף גם מלח?!

כמונח בקופסא

נאמרה ונשנית
 בפרשת השבוע אנו לומדים את דין הגשע לשקר לחבירו, כאמור (ויקרא ה, כא) 'נפש כי תשקל ויחשק מלעל בפה' וְחֹשֶׁשׁ בְּעַמְּתוֹ בַּפִּקְדוֹן וגו'. באחת הפרשיות בחמשה חומשי תורה חזרות התורה שוב על הלכות אלו, ורש"י כותב שם שהפרשה נאמרה ונשנית בשביל שני דברים שנתחדשו בה, היכן הם דברי רש"י? אלו? ומה הם שני הדברים שהתחדשו שם?

בושתי וגם נכלמתי...

עד לפני כמה חודשים הייתי נמנה על אותם ששערי תירוצים פתוחים לפנייהם לרווחה בתירוצים שונים ומשונים שלא לקבוע לימוד קבוע בחומש ורש"י. אני אברך הלומד בכלל חשוב ומפורסם בו עוסקים בסוגיות עמוקות, ולא מצאתי את הזמן והסיבה לקבוע שיעור בלימוד חומש ורש"י. כך עד לחודש אילול האחרון, כאשר נז"ב שנתח' קיבלה עבודה קבועה כמחנכת בבית ספר בעירונו, ובכל יום חמישי, לקראת לימוד פרשת השבוע לבנות, התבקשתי למסור לה בקיצור את תוכן הפרשה...

חשבתי לתומי שאין דבר קל מכך, אך עד מהרה גיליתי שאני פשוט לא מוצא את ידי ואת רגלי בפרשה, לא אאריך כאן לתאר את גודל המבוכה והבושה מדי שבוע, כאשר אני 'הלומד הגדול' לא יודע מה כתוב בפרשת שופטים, ומה בדיוק הנושאים המדוברים בפרשת נצבים... עם תחילת חומש בראשית הצטרפתי למערכת 'תורה שבכתב', אני לומד ונבחן כל יום (גיליתי שאני לא לבד, כמעט כל אברכי החולל נוהגים כך...). ובכל יום ויום אני לא מפסיק לגלות עוד ידיעות בסיסיות בפרשת השבוע, שהיו חסרות לי...

גבריאל יוסף ב.

אני צריך לשלם...

אני זוהה ברוח ה' ללמוד בכל יום את הלימוד היסודי והקדוש של חומש ורש"י, וגם לענות בטלפון על כל ה'מבצחנים' היומיים והשבועיים וכו'. מדי יום, בסיום המבחן כאשר המערכת ממשיכה את ההודעה המוקלטת 'זכית להיכנס להגדרה', אני מהרהר לעצמי את דברי האור החיים הק' בפרשת ראה עה"פ 'את הברכה אשר תשמעון: 'המרגיש בטעם התורה, תשיחנו נפשו, כי עליו לשלם גמול טוב לנותן מתנה טובה מופלאת, ואין צריך לומר, שאין לתבוע שכר עליה', עכ"ל"ק. כך אני מרגיש, שההנאה מהלימוד ומהמבחן היא גדולה כל כך, שאולי אני הוא שצריך לשלם לכם על כך, ולא אתם צריכים להכניס אותי להגדרה על פרסים...

יחזקאל ר. אשדוד

זכות התורה

שמות הזוכים בהגרלות בפרשת תצוה

זוכים בהגרלות אברכים ותלמידי ישיבות גדולות

נבחנים קבועים - 100 ₪: הרב יוסף שקד - טבריה, שערי דעת | הבה"ח משה מאיר אלון - אלעד, יסודות | הרב מרדכי דודיאן - ירושלים | סיכום יומי - 200 ₪: הרב חיים יהודה רבי - בני ברק, בית שלמה | הרב יצחק הניג - ירושלים, נחלת יעקב | הרב אהרן לוי - ירושלים, אוהל משה | הרב יאיר קוק - ירושלים, אדרת אליהו | הרב אברהם כהן - בית שמש, יערות דבש | הרב אהרון יוסף - לוד, גן שמואל | הרב אברהם פינורווער - אלעד, מדרש אליהו | הרב אהרון שפיירא - בית חקקה, פרושים | הרב דניאל וינברג - ביתר עילית | הרב שלמה זלמן בורודיאנסקי - בית שמש, שיח יצחק | הבה"ח דניאל דויטש - בני ברק, נחלת הלויים | הרב מאיר גולדבלט - ביתר עילית | הרב דוד סימן טוב - בית שמש, אסוקי שמעתיא | הרב צבי וויינברג - בית שמש | הרב יעקב אמיני - בית שמש, אהבת תורה | הרב יהושע בלומנטל - קרית צאנז תנחיה | הרב משה שמואל הוצלר - בני ברק, כולל חזו"א | הרב יצחק אייזיק שורץ - בית שמש, סאטמר | הבה"ח יוסף יצחק בכר - באר שבע | הרב יוסף כהן - ירושלים, מיר | הרב אבישי שמש - בני ברק, שערי בני ציון | הרב שלמה לוי אברמוביץ - חיפה, ערלי | הרב אהרן יצחק הלוי - בני ברק, בית אליהו | הרב אברהם ישעיה כהן - מודיעין עילית, מיר | הרב משה מרדכי חוד - קרית גת, סלונים | הבה"ח משה שלום כליק - אשדוד, ברכת אהרן | הרב יקותיאל רום - חיפה, חיים עקיבא ווייסהויז - בית שמש | כמונח בקופסא - 150 ₪: הרב שמוחה גוטמן - ירושלים, בית ישראל | הרב צבי פרוש - ביתר עילית, בית מדרש עליון | חידוד בפרשה - 100 ₪: הרב אלכסנדר כהן - מודיעין עילית, עמלי התורה | הרב אלתר נועם זינגר - ירושלים, חב"ד | יוסיף דעת - 200 ₪: הרב דוד גרף - ביתר, אמשינוב | הרב ישראל מאיר גואטה - ירושלים, מיר | מבחן גמרא - ש"ס ובבלכתך בדרך: הרב איליעזר פוזן - מודיעין עילית, שמחת התורה | מבחן הפטרה - סט ב"ך: הרב בנימין רובינשטיין - ירושלים, מעלות התורה | מבחן שבועי - 500 ₪: הרב משה כהנא - בית שמש, ויוניץ | הרב משה אהרן סטרול - מודיעין עילית, עטרת שלמה | הרב ישראל סנדריוביץ - אלעד, ויוניץ

זוכים בהגרלות תלמידי ישיבות קטנות וילדים

נבחנים קבועים - 50 ₪: יניק והזכים אלעזר לויטער - פתח תקוה, שירת אהרן | יניק והזכים יצחק גרשון רובינשטיין - ירושלים, תורה ויראה | סיכום יומי - 50 ₪: יניק והזכים מאיר מעריבי - אשדוד, מורשה | יניק והזכים שלמה ברנט - אלעד, קהל חסידים | יניק והזכים אליהו פורמן - עפולה, דרך אמת | יניק והזכים יהודה ביכמן - בני ברק, מרכז | הבה"ח אליהו אפל - בני ברק, שיערות משה ויוניץ | הבה"ח חיים לובבצקי - מודיעין עילית, היכל משה שמואל | הבה"ח אברהם ישעיהו איתן - ירושלים, חסכת שלמה | הבה"ח יעקב יוסף טווערסקי - בני ברק, מכונבוקא בעלזא | הבה"ח אריאל יוסף כרמי - יבנה | הבה"ח דוד אברהם שייא - ירושלים, דושינסקיא | יניק והזכים חיים ארמן - ירושלים | יניק והזכים יוסי פוברסקי - ירושלים, חכמת שלמה | הבה"ח יצחק מאיר אויערבראך - ירושלים, נר הוושע | יניק והזכים יהודה צבי נתן פישמן - בני ברק, נדבורנא | יניק והזכים אברהם נימן - מודיעין עילית, נתיבות התורה | הבה"ח מרדכי רייספלד - ירושלים | יניק והזכים אברהם חוד - חיפה, תהילת שלמה | יניק והזכים יוסף שלום דיקמן - ירושלים, ראשית חכמה | יניק והזכים דוד רפפורט - ירושלים, מאור חיים | יניק והזכים יהונתן רודה - רכסים, תשב"ר הרב | הבה"ח יוסף טייטלבוים - בית שמש, נצח ישראל | כמונח בקופסא - 50 ₪: הבה"ח אהרן רבינוביץ - ביתר עילית, עיון התורה | חידוד בפרשה - 50 ₪: יניק והזכים דוד לוי - בני ברק, זיו התורה | מבחן שבועי - 100 ₪: הבה"ח אליעזר שטיינפלד - בית שמש, שטרנוביל | יניק והזכים ישראל זלמנוביץ - קרית צאנז תנחיה, דרכי אבות

לרישום והצטרפות לתורה שבכתב:
02-500-2018
 מארה"ב: 351-9881-1518 | מאנגליה: 0131-0613-4433
 מכן הוצאה לאור | אנף 'שיעורי תורה' | קו 'קול התורה' | מבחר שיעורים במגוון שפות וסגנונות | סיכומים ומכתבים | שיעורי תורה | הגרלות ופרסים | גיליון שבועי | מילדטר יומי לפניות, תגובות והערות: ts025002018@gmail.com

הופיעו!

גליון הכנה ומבוא לספר ויקרא ובו פירוט ובמבוא כללי היסוד להבנת פרשיות הקרבנות

הכרת סוגי הקרבנות | מבנה גוף הקרבנות, חלקיהן ואימוריהן | מושג יסוד בתורת הקרבנות | סודי הקרבת הקרבנות | ועוד

מפץ השבוע דבנות עותקים לזיכוי הדברים!

למוד ספר ויקרא כהקרבת כל הקרבנות!

בוהר הקדוש הפליגו מאד בשבח המגיע ללומד סדר מעשה הקרבנות וסדר פטום הקטורת, עד שאמרו (בתרגום ללשון הקודש): "שאם היה העולם יודע כמה עליון הוא עבודת הקטורת לפני הקב"ה, היו נוטלים כל מילה ועושים ממנו עטרה לראשם ככתר של זהב וכו', ועוד אמרו בענין הקרבנות דברית כרותה, שאותם מלאכים המזכירים חובה להרע להם אינם יכולים לעשות אלא טוב, וכולם מזכירים רק לטובה וכו', ואשריהם ישראל כולם לומדים פרשת הקרבנות וסדר פטום הקטורת וסדר המערכה ופרק איזהו מקומן, ויש שקוראין בלי פרשיות הקרבנות, אבל דא עקא, דלשון הזהר הקדוש דייק וקאמר, ויכון בהו ושווי לבה ורעותה בהו. נראה שהקורא בלי כוונת הלב לא ישיג התועלת הנוכחים בוהר הקדוש. וראוי והגון להתחזק ללמוד סדר הקרבנות וסדר פטום הקטורת בכונה ורעותא דלכא, לעשות נחת רוח ליוצרנו המשלם שכר טוב לעושי רצונו".

לימוד – במקום קרבן!

חידוש גדול כותב בפרדס יוסף (פרשת צו, אות א') בשם ספר עיר דוד, שאף בומן שבת המקדש היה קיים אם היה אדם עני ולא היתה ידו משגת לקנות קרבן, היה נתכפר בלימוד פרשת הקרבן גרידא, ופירש בזה באופן נפלא את הכתוב (תהילים קיט, צב) "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני", כלומר שלולי עצה זו של לימוד תורת הקרבנות לא היה לי אופן של כפרה "בעיניי" - כלומר כשהייתי עני שאין סיפק בידי לקנות קרבן.

את אכילת הקרבנות – אי אפשר להשלים בלימוד

יש מהאחרונים שהעירו בזה, ממה שמבואר במסכת שבת (יב, ב) אמר רבי ישמעאל בן אלישע, אני אקרא ולא אטה. פעם אחת קרא והטה וכתב על פנקסו: אני ישמעאל בן אלישע קריתי והייתי נר בשבת, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה, ע"כ. ולכאורה יש לבאר, מדוע כתב רבי ישמעאל על פנקסו כשיבנה בית המקדש יביא חטאת שמינה, והלא היה יכול לעסוק בתורת ובהלכות חטאת ובכך ייפטר מקרבן חטאת.

תירוץ מתוק על שאלה זו מביא ב'שבת-של-מי', במסכת שבת שם, בשם יפה תואר על המדרש, שאף אם אמת נכון הדבר שאמרו חז"ל שכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, מכל מקום, הרי בכל קרבן חטאת מלבד חלק הגבוה יש גם את חלק אכילת הכהנים, ולזה לא יועיל מה שיעסוק בתורת חטאת, כי בפועל הכהנים לא אכלו בפועל. (וראה בשו"ת לב חיים ח"א סימן כ"ט שם שפלא בתירוץ זה).

חטאת שמינה – שיהיה לכהנים הרבה בשר

בעל ישועות יעקב על השלחן ערוך (סי' א') מביא את דברי היפה-תואר ומוסיף לבאר עוד ביאור נחמד, שלפיכך כותב רבי ישמעאל שביא "חטאת שמינה" להדגיש שכוונתו לחלק הכהנים, שהרי רק להם יש הבדל בין ריבוי בשר לבשר מועט, שבחטאת שמינה יכולים לאכול הרבה!

זאת ועוד מוסיף הישועות יעקב, מכל האמור למדנו שיש חילוק גדול בזמניו בין לימוד הלכות עולה להלכות חטאת, שהרי בקרבן עולה יש בו רק חלק גבוה וכולו כליל על גבי המזבח, נמצא שהלומד הלכות עולה עשה את כל המוטל עליו, ונחשב כאילו ממש הקריב עולה ואינו צריך עוד להביא קרבן עולה, שהרי אין בו חלק לכהנים, מה שאין

תורת הקרבנות – מבטל את כל הצרות והגירושיך!

שמירה בשעת מגפה וחולי

זאת ועוד כתב הגה"ק רבי יעקב חיים סופר זצ"ל, בספרו 'כף החיים' (סימן א' ס"ק לו, בשם היפה ללב ח"ג אות י"ב), "גם מי שאינן נזהרין להיות קורין פרשת הקרבנות בכל יום, מיהו בזמן מגפה וחולי רע בעולם בר מינין, טוב לקרות פרשת הקרבנות דבר יום ביומו, שהוא מסוגל הרבה, ונכון לבו בטוח כי לא תאונה אליו רעה, שהוא משומר מכל דבר רע".

קטיגור נעשה סניגור

כדאי לקרוא גם את דברי החפץ חיים בספרו על התורה (פרשת צו) הכותב כך: 'בזוהר הקדוש (במדרש הנעלם פרשת וירא) כתוב (בד"ה האי מאן דמדכר וכו') וכך תרגום דבריו: זה שמזכיר בפיו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות עניני הקרבנות והקרבנות ויכין בהם, ברית כרותה היא שאותם המלאכים שמזכירין עונותיו להרע לו - שאינם יכולים לעשות לו אלא טוב'. ע"כ. מכאן יש ללמוד שצריך להזהר בלימוד הלכות הקרבנות ובה נשקט רוחם של המקטרגים שלא לבד שלא יקטרגו עלינו אלא שילמדו עלינו זכות!

בקריאת שנים מקרא

וכבר כתב הגה"ק רבי חיים פלאג' זי"ע (בשם מהרי"ר), שבשעת קריאת שנים מקרא של פרשיות אלו (וגם בשעת קריאת התורה), טוב לכונן: "ונשלמה פרים שפתינו", ותעלה קריאתנו במקום הקרבת הקרבנות.

הסגולה: רק בהבנה!

אולם חשוב להביא כאן מדברי הגה"ק רבי אליעזר פאפו זי"ע"א, בעל הפלא יועץ' (ערך קרבנות) 'ידוע כמה מאמרי רבותינו זכרונם בברכה שאמרו (ויק"ר פרשה ג) שקריאת הקרבנות חשוב מאד לפני המקום ומעלה עליהם כאילו נבנה מקדש בימיהם, וכאילו הקריבו כל הקרבנות. וכן

"אמר רבי יצחק, מאי דכתיב 'זאת תורת חטאת' (ויקרא ו, יח), 'זאת תורת האשם' (ויקרא ז, א), כל העוסק בתורת חטאת - כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם - כאילו הקריב אשם" (מנחות קי, א).

מדברי הגמרא אנו למדים שמי שזוכה ללמוד את חומש ויקרא, ולעסוק בכל דיני הקרבנות המוזכרים בחומש זה, נחשב כאילו הקריב את כל הקרבנות כולם כבומן שבת המקדש היה קיים.

החפץ חיים: לימוד יותר מהקרבת הקרבן בפועל!

דברים מלהיבים כתב רבינו החפץ חיים בספרו 'תורה אור' (פרק א' בהגה"ה), על דברי הגמרא שם: "אמר ריש לקיש, מאי דכתיב (ויקרא ז, לו) 'זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם' - כל העוסק בתורה - כאילו הקריב עולה ומנחה חטאת ואשם". ורבה גם אמר שם: "כל העוסק בתורה, אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם".

מבאר החפץ חיים: ריש לקיש מתבטא בלשון "כאילו הקריב", משמע שקטן נתלה בגדול ועיקר חשיבות הוא להקריב קרבן על גבי המזבח, על כן בא רבא לחלוק על זה לומר שלימוד התורה הוא ממש כהקרבה ואף יותר מכך!

וזה לשונו של החפץ חיים: "מעלת לימוד התורה הוא יותר מההקרבה גופא, אמר דכוונת הכתוב הוא, שאינו צריך לתיקון העולה, שבתורה של אותה פרשה נתקן יותר, וכו', רק בזמן שהיה אפשר לקיים במעשה ממש לא היה ביכולת האדם לפטור את עצמו בלימוד תורתן של קרבנות, דאז היו הקרבנות כמו שאר מצוות מעשיות גזירת המלך לקיימן במעשה דייקא, וכו', אבל בומן שאי אפשר לקיימן במעשה עצם התיקון נעשה בשלימות ממש", עכ"ל.

הרי מבואר בדבריו של החפץ חיים שלימוד פרשת הקרבנות כחזו גדול ורב ואפילו יותר ממי שהקריב ממש קרבן על גבי המזבח. (אולם מוסיף שם החפץ חיים דמ"מ לעתיד לבוא נצטרך להשלים את כל הקרבנות שהחסרנו בימי הגלות, אף שנעשה התיקון בשלמות ע"י הלימוד, דלא גרע מזמן שביהמ"ק היה קיים שגם מי שלמד היה גזירת הכתוב שיביא קרבן).

ביטול כל הצרות

יתירה מזאת, כותב רבנו החפץ חיים זי"ע דברים נפלאים ומרטיטים בספרו ציפית לישועה (פרק ג בהג"ה) וז"ל: "זה שתלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהם הקב"ה כאילו מקריבים בפועל (מנחות קי, א), וכל זה הוא לבד מצות החזקת התורה שרבה היא מאד - ויתכן מאד כשימצא חבורה קדושה כזו שלומדים בתמידות דיני עבודה, האיש שיועד בנפשו שעבר על עון חילול שבת והוא מחויב חטאת, יבקשם שילמדו עבורו דיני הקרבת חטאת.

ידוע מאמר חז"ל (שם) כל העוסק בתורת חטאת - כאילו הקריב חטאת. או אם הוא אחד מארבעה שצריכים להודות, כמו חולה שנתרפא או שהיה תבוש בבית האסורים וכהאי גוונא. ובזמן המקדש היה צריך להביא קרבן תודה, ועכשיו צריך ללמוד דיני הקרבת התורה. ועיין בסוף שלחן ערוך אורח חיים בהשטה, שם שבררנו שם ההנהגה בענין זה. ומי יתן שיהיה הכל מתבוננים זה המאמר שאמר ה' יתברך ומקיימין אותו, בוודאי היה מתבטל כל הצרות והגירושיך".

הרי לנו הבטחה וסגולה פלאית של רבינו החפץ חיים: לימוד

"לימוד פרשת הקרבנות כחזו גדול ורב ואפילו יותר ממי שהקריב ממש קרבן על גבי המזבח"

מבוא לספר ויקרא

בואו טהורים

לאחר חמש שמוות בו למדנו על הקמת המשכן, אנו עוברים לחמש ויקרא הנקרא בלשון חז"ל 'תורת כהנים', משום שחלקו הראשון והעיקרי עוסק בהלכות הנוגעות לכהנים בעבודתם בבית המקדש, ושאר הלכות המסתעפות מהם. כך גם מדרש התנאים על חמש ויקרא נקרא בשם 'תורת כהנים' ומזכיר רבות בדברי רש"י.

ייתעסקו בטהרות

חמש ויקרא הוא למעשה החמש המקביל לסדר 'קדשים' ו'טהרות' שבששה סדרי משנה. שכן בחמש זה נלמד בהרחבה את כל הדינים והיסודות המופיעות במסכתות שבסדר הקדשים, ובהמשך - הדינים והיסודות המופיעות במסכתות שבסדר טהרות. אגב העוסק בטימא וטהרה, מזכירים גם בפרשיות אחרי וקדושים, אסורי טמאת עריות, שההתרחקות מהם מביאה לידי קדושה.

רמ"ז מצוות

אולם חשוב לדעת שחמש ויקרא הוא לא רק החמש של קדשים וטהרות, אלא עוד דינים רבים ומצוות רבות מופיעים בחמש ויקרא, כדגמת דיני שבתות ומועדים ושמיטה ועוד, וכדברי חז"ל במדרש (ב"ר ג, ה): 'ויקרא אלוקים את האור כי טוב - זה ספר ויקרא שהוא מלא הלכות רבות!'.
למרות שחמש ויקרא הוא הקטן בכמות מבין חמשה חמשי תורה, הוא מכיל את הכמות הגדולה ביותר של מצוות - 247 מצוות! (לפי מנין הרמב"ם), שהם למעלה מארבעים אחוזים מכלל מצוות התורה.

נושאי הפרשיות:

ויקרא: הדיבור עם משה | קרבן עולה | קרבנות מנחה | קרבן שלמים | קרבנות חטאות | קרבן עולה ויורד | אשם תלוי | אשם מעילות ואשם גזילות.

צו:

אש המזבח | תרומת הדשן | קרבנות עולה ומנחה | מנחת כהנים | חטאת ואשם | תודה ושלמים | איסור חלב ודם | ימי המילואים.

שמיני:

יום חנוכת המשכן | מיתת נדב ואביהוא | האבלות נדחית | שריפת השעיר | איסור עבודה לשתיי יין | כשרות בעלי חיים | טומאת נבילה | הכשר לקבל טומאה.

תזריע:

ברית מילה | קרבנות לאחר לידת בן זכר או נקבה | נגע בעור האדם | נגע שחין ומכוות אש | נגע נתק | נגע בוהק | נגע בקרחת וגבחת | הנהגת המצורע | נגעי בגדים.

מצורע:

סדר טהרת המצורע שהתרפא | נגע בקירות הבית | דיני טומאות הגוף.

אחרי:

כניסה לקדש הקדשים | עבודת יום הכיפורים | איסור הקרבה חוץ למקדש | איסור אכילת דם | כיסוי הדם | נבלת עוף טהור | חוקות הגויים | התרחקות מעריות.

קדושים:

פרשת קדושים עשירה במצוות רבות, אותם ניתן לחלק לפי 6 קטגוריות: א. ממון הוולת | ב. מצוות שבין אדם לחברו | ג. מצוות שבין אדם למקום | ד. מצוות שבמקדש וקרבנות | ה. איסורי עבודה וזה וחוקות הגויים | ו. עונשים על העריות.

אמור:

מצוות כהנים | כהנים בעלי מום | האסורים באכילת תרומה וקדשים | דיני קרבנות | קידוש השם | פרשת המועדות | מנורה ולחם הפנים | המגדף | מכה אדם ובהמה.

בהר:

שמיטה ויובל | הונאה בממוץ וצער בדברים | גאולת שדה אחוזה | בתי ערי חומה | בתי חצרים | החזקה בו | ריבית | דיני עבד עברי | עבד יהודי בבית גוי.

בחוקותי:

ברכות וקללות | ערכין | תמורה | פדיית הקדש | חרמים | מעשר שני | מעשר בחמה.

דברי רש"י אלו, נוכל להבין דבר פלא מדוע סידרו חכמי הש"ס גמרא בתלמוד 'בבלי' רק על סדר מועד נשים ונויקין וקדשים, ולא על סדר זרעים וטהרות, כיון שהם נוהגים למעשה גם בזמן הזה, וכן בסדר קדשים מפני שעל ידי לימוד הלכות מעשה הקרבנות הוא חשוב ומקובל ומרצה כמו הקרבת זבח ומנחה עולה ונסכים, אבל בזרעים וטהרות לא נאמר שכל העוסק בתורתם כאילו קיימם.

לא בכל הקרבנות

מובא בספר 'ראש גולת אריאל' (עמ' שיט) שהגה"ק רבי מאיר אריק זצ"ל שאל את הרה"ק בעל אמרי אמת מגור זי"ע, מדוע אמרו חז"ל (יומא עא, א) 'הרובה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרון של תלמידי חכמים יין', ולא אמרו עצה פשוטה שילמד הלכות נסכים ויחשב כאילו הקריב נסכים.

כששמע האמרי אמת את שאלתו ענה תוך כדי דיבור בקיצור נמרץ: "הרי זה לא כתוב!" העומדים שם לא הבינו את פשר התשובה, עד שביאר הגאון רבי מאיר אריק לסובבים את כוונת התשובה, שהרי לא מצינו בתורה שכתוב 'את תורת הנסכים' שאז נוכל ללמוד מכך שכל הלומד הלכותיהן כאילו הקריבם, עכ"ל. מבואר מדבריו שלא בכל המצוות נאמר שע"י הלימוד נחשב כקיום המצווה, אלא בקרבנות בלבד, וגם לא בכל הקרבנות רק באלו שכתוב מפורש בתורה 'את תורת'.

[מנגד, אנו מוצאים בדבריהם של הרבה מספרי הקדמונים והאחרונים, שכתבו מפורש שאין זה חידוש מיוחד רק אצל דיני קרבנות, אלא בכל מצוות התורה שייך כלל זה, שעל ידי העסק בהלכותיהן נחשב כאילו קיים אדם את המצווה בפועל ממש (ראה אור החיים הק' דברים יב, כח; דברי דוד פרשת וישלח; קרית ספר על הרמב"ם הקדמה פרק ט; משך חכמה שמות יט, ח; כלי יקר דברים י, ל, ועוד)].

פלפלת בחכמה - סדר קדשים

ולסיום: ללמדנים בקרבנו המחבבים את הלמדנות והפלפול, כדאי שיישימו לב לדברי הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק, פ"ו ויצא אות ז), שהוכיח מהגמרא (בבא מציעא קט, ב), שסדר 'קדשים' הוא העמוק ביותר מבין סדרי המשנה. והג"ר (קול אליהו שבת, שם) כתב, שמה ששואלים לאדם בשעת דינו 'פלפלת בחכמה', היינו האם עסק בסדר קדשים שבו צפונה חכמה רבה. כך שמלבד סגולת הקרבת הקרבנות, הרי בלימוד חומש ויקרא מצפה לנו אוצר משובח לב של עמקות, וכך נרחב של פלפול מענג-נפש ומשמח הלב!

אף בזמן
שבית המקדש
היה קיים אם
לא היתה ידו
משגת לקנות
קרבו, היה
נתכפר בלימוד
פרשת הקרבן
גרידא

כן בלימוד הלכות חטאת שלימודו אינו עושה את כל הפעולה של הקרבן ממש, ולא נגמרה כפרתו שהרי חסר הענין של בעלים אוכלים ובעלים מתכפרים שאי אפשר לקיימו על ידי לימוד, ועל כן אף שבזמן שבית המקדש היה חטאת קודם לעולה, הרי שבנוגע ללימוד הלכות בזמנינו, בוודא קרבן עולה קודמת לחטאת שבוה נגמרה כפרתו ובוה לא נגמרה כפרתו, ולכן הקדימו הטור והשולחן ערוך (או"ח סי' א) את אמירת פרשת העולה לפני פרשת חטאת.

בדומה לכך כותב הגה"ק הרב סאסי כהן זצ"ל בספר 'מדרשו של שם ועבר', בשם הרב כף הכהן, יסוד מחודש: כי רק קריאת קרבן עולה מכפרת ממש כמו קרבן העולה, כיון שעולה כליל, אבל חטאת ואשם שהכהנים אוכלים מהקרבן והבעלים מתכפרים, א"כ חלק הכהנים לא נתכפר בקריאה זו.

העוסק בתורת מצה כאילו אכל מצה?

זאת ועוד, חקרו האחרונים: האומנם כלל זה שכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, נאמר גם בכל מצוות התורה, ובגון מי שעוסק בתורת אכילת מצה כאילו אכל מצה וכיוצא ב"ב, או שמא חידוש מיוחד הוא שחידשה תורה רק אצל תורת הקרבנות, שבהם כתוב "זאת תורת", "זאת התורה לעולה" וגו', ומוזה דרשו חכמים שכל העוסק בהלכותיהם כאילו הקריב קרבן, אבל בשאר מצוות התורה לא שייך דבר זה שעל ידי הלימוד ייחשב לאדם כאילו קיים את המצווה בפועל ממש.

למה ללמוד סדר קדשים?

מסופר בגמרא בבא מציעא (קיד, ב) שרבה בר אבוח למד רק ארבעה סדרי משנה, ורש"י מסביר שם, שסדר 'מועד', 'נשים', ו'נויקין' למד כיון שהן הלכות הנוהגות בזמן הזה, וחובה על האדם לדעת הדרך ילך בה והמעשה אשר יעשה, ואף גם יגע ללמוד את סדר 'קדשים', כיון שאמרו חכמים שכל הלומד הלכות עבודת הקרבנות נחשב לו כמקריב קרבנות! אבל בסדר 'זרעים' ו'טהרות' לא היה בקי הטיב, כיון שהם אינם נוהגות בחוץ לארץ מקום מגוריו של רבה בר אבוח, ע"כ דבריו של רש"י. משמע מרש"י שבסדר זרעים וטהרות אין דין של 'כל העוסק בתורת כאילו קיים המצווה'.

מדוע אין 'גמרא'

על סדר טהרות וזרעים?

ה'חפץ חיים' בספרו 'תורה אור' (פרק ב') כותב שעל פי

ויקרא אני יודע!

זה הזמן להיכנס אל קדשי הקדשים - ולגלות את האוצר המפעים והעצום הטמון בספר ויקרא

השנה
בס"ד
גם אתה
יכול!

7-ב
שבועות
בלבד - תלמד
ותדע 247
מצוות!

